

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кредитно-економічний факультет

Кафедра банківської справи

Допустити до захисту

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.

“ ___ ” _____ 20__ року

Дипломна робота

на здобуття освітнього ступеня магістр

з теми:

Грошово-кредитна політика НБУ в умовах фінансової нестабільності

Виконавець

студент 6 курсу кредитно-економічного
факультету спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Матюшкіна Н.В.

Керівник

К.е.н., викл. Шмуратко Я.А.

Рецензент _____

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ..	5
1.1. Економічна сутність, функції та завдання грошово-кредитної політики ..	5
1.2. Характеристика методів та інструментів грошово-кредитної політики ...	7
1.3. Трансмісійний механізм грошово-кредитної політики.....	12
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ.....	23
2.1. Етапи розвитку грошово-кредитної політики в Україні	23
2.2. Аналіз основних показників грошово-кредитної політики НБУ	29
2.3. Результативність використання інструментів ГКП в умовах фінансової нестабільності	44
Висновки до другого розділу	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕНН ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ	56
3.1. Світовий досвід подолання економічної рецесії.....	56
3.2. Напрями удосконалення трансмісійного механізму грошово-кредитної політики	60
Висновки до третього розділу.....	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах питання щодо побудови ефективної грошово-кредитної політики є надзвичайно актуальним, адже вона впливає на фінансовий стан держави та в цілому на соціально-економічне становище в країні. Грошово-кредитна політика має розглядатися як джерело економічних зрушень, підвищення реальної заробітної плати і, відповідно, рівня життя населення; виступає засобом стримування інфляційних процесів, що, в свою чергу, відповідає стратегічним цілям грошово-кредитної політики. Світовий досвід свідчить, що підбір ефективних інструментів грошово-кредитної політики впливає на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та економічному зростанню країни в цілому.

Проблеми грошово-кредитної політики досліджуються у працях Л. Рябініної, В. Коваленко, С. Аржевітіна, В. Бурлачкова, О. Данилишина, О. Дзюблюка, Т. Запаранюк, В. Лепушинського, В. Міщенко, Б. Адамика, В. Базилевич, В. Геєць, Е. Дж. Долан (Edwin G. Dolan), К. Д'яконова, І. Д'яконова, Т. Запаранюк, Ф. Журавка, Р. Дж. Кемпбелл (Rosemary G. Campbell), О. Лютого, М. Михасюка, А. Мороза, М. Савлук, С. Фролова та ін.

Об'єктом дослідження виступає грошово-кредитна політика Національного банку України.

Предметом дослідження є основні аспекти практичної реалізації застосування Національним банком України грошово-кредитної політики.

При написанні дипломної роботи були використані наступні *методи*: аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація та спостереження.

Інформаційну базу дослідження склали наукові публікації та монографії вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України й інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні

матеріали відповідних державних органів, агентств, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Метою наукового дослідження є аналіз грошово-кредитної політики НБУ в умовах фінансової нестабільності та кризових явищ, виявлення проблем та удосконалення трансмісійного механізму на основі світового досвіду.

Відповідно до поставленої мети було визначено такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність грошово-кредитної політики;
- визначити функції та завдання грошово-кредитної політики;
- дослідити етапи розвитку грошово-кредитної політики в Україні та визначити їх особливості;
- проаналізувати основні показники грошово-кредитної політики;
- дослідити результативність використання інструментів грошово-кредитної політики в умовах фінансової нестабільності;
- узагальнити досвід реалізації грошово-кредитної політики та особливості механізмів монетарної трансмісії в провідних зарубіжних країнах;
- проаналізувати ефективність грошово-кредитної політики Національного банку України за критерієм досягнення цільових орієнтирів та обґрунтувати пропозиції щодо підвищення дієвості трансмісійного механізму.

ВИСНОВКИ

Ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості економіки певною мірою залежить від узгодженості її цілей та дій інструментів із завданнями та механізмами реалізації фіскальної і бюджетної політики, а помилки у стратегічних і тактичних цілях можуть спричинити зворотний результат. У теперішніх умовах монетарна політика повинна максимально адаптуватися до умов фінансової глобалізації з метою попередження кризових явищ та можливість подолання їх наслідків із найменшими втратами для загальноекономічного стану країни.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що діючий в Україні механізм монетарної трансмісії є недосконалим і потребує активізації шляхом підвищення ефективності дії всіх його каналів. Ключовим завданням вдосконалення трансмісійного механізму повинна бути його орієнтація на забезпечення цінової стабільності та підтримку чітко визначеного рівня інфляції.

Першочерговими заходами з активізації дії каналів трансмісійного механізму повинні бути: розроблення чіткої стратегії монетарної політики та вдосконалення операційної системи регулювання ліквідності банків; фінансове оздоровлення банківської системи та підвищення її стійкості; зниження частки проблемних кредитів; вдосконалення комунікаційної політики центрального банку, а також закріплення інфляційних очікувань суб'єктів ринку відповідно до визначеного інфляційного таргету. Перспективним напрямом вдосконалення функціонування трансмісійного механізму може бути запровадження центральним банком політики кредитного пом'якшення на основі розробки механізмів надання кредитів рефінансування для фінансування інвестиційних проектів з метою розширення банками довгострокового кредитування.

Для подолання зазначених проблем і створення монетарних передумов для забезпечення валютної стабільності, оптимальної динаміки внутрішніх цін,

відновлення кредитування реального сектору та економічного зростання доцільно було б удосконалювати розробку і реалізацію монетарної політики Національного банку України у таких напрямках:

1) вдосконалити методику розробки і реалізації процентної політики за умов режиму плаваючого курсу національної валюти; процентна політика повинна бути спрямована на оптимальне управління ліквідністю банківської системи і відновлення повноцінної роботи міжбанківського ринку;

2) розглянути можливість оптимізації меж коридору процентних ставок і його розширення за рахунок зниження ставок за депозитними сертифікатами НБУ;

3) переглянути визначення ключової ставки і відійти від практики, коли ключова ставка (key policy rate) є ставкою за пасивними операціями Національного банку (за двотижневими депозитними сертифікатами НБУ); в умовах критичного стиснення кредитування у реальному секторі як ключову ставку доцільно обрати цільову ставку міжбанківського ринку або ставку за певними активними операціями НБУ;

4) відійти від практики використання великих обсягів операцій за інструментами постійного доступу (кредити і депозити НБУ овернайт) і повернути їм їх класичні функції, що відповідає методології центральних банків європейських країн;

5) розвинути використання операцій відкритого ринку (MRO — Main refinancing operations) за методологією ЄЦБ як основних операцій надання ліквідності;

6) доцільно було б офіційно запровадити спеціальну назву для середньозваженої ставки овернайт міжбанківського ринку України, наприклад UONIA або UKRON тощо (аналогічно назвам ставок міжбанківського ринку EONIA, SONIA, LIBOR, STIBOR в інших країнах);

7) розглянути можливість запровадження інструментів і операцій монетарної політики для стимулювання банківського кредитування реального сектору економіки; з цією метою доцільно розробити середньострокові

інструменти та моделі рефінансування прозорих і стійких українських банків для збільшення їхніх портфелів кредитів, наданих підприємствам реального сектору, зокрема високотехнологічним, а також малому і середньому бізнесу (funding for lending scheme).

8) розробити чіткі індикатори ефективності та механізми контролю реалізації цих схем. Як свідчить успішний досвід Банку Англії, головним принципом такого структурного рефінансування може бути залежність його розмірів і процентної ставки від обсягу та якості портфелю кредитів банків для підприємств реального сектору.

У цілому, грошово-кредитна політика повинна бути спрямована на таргетування загального рівня цін в економіці; підтримування режиму плаваючої валютної політики, що є умовою для переходу на таргетування загального рівня цін. З боку НБУ, подальше запровадження макропруденційної політики, яка спрямована на контрциклічні регулюючі механізми, зокрема: встановлення нормативу «фінансового левериджу», вимоги до капіталу, запровадження нових нормативів ліквідності, встановлення податку Тобіна на спекулятивні приливи капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Долан Э.Дж. и др. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. В. Лукашевича. – Л., 1991. – 448 с.
2. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К.: Основи, 1999. – 963 с.
3. Базилевич В. Макроекономіка: підручник / В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Баластрик. – К.: Знання, 2008. – 743 с.
4. Мороз А. Центральний банк та грошово-кредитка політика: підр. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М. Ф. Пуховіна та ін. – К. : КНЕУ, 2005. - 556 с.
5. Ющенко В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні / В. Ющенко, В. Лисицький. –К. : Скарби, 1998. – 286с.
6. Адамик Б.П. Центральний банк і грошово-кредитка політика : підр. / Б.П. Адамик. – 2-ге вид. доп. і перероб. – К. :Кодор, 2011. - 416с.
7. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
8. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-ХІV, зі змінами і доповненнями.
9. Колодізев, О. М. Гроші і кредит [Текст]: підручник / О. М. Колодізев, В. Ф. Колесніченко. - К. : Знання, 2010. - 615 с.
10. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: Монографія. – Суми: УАБС НБУ, 2010. – 228 с.
11. Єгоричева С. Б. Аналіз ролі рефінансування в забезпеченні фінансової безпеки банківської системи України / С. Б. Єгоричева, С. П. Прасолова // Актуальні проблеми економіки. - 2017. - № 2. - С. 249-259.

12. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Гелиос АРВ, 1999. – 352 с.
13. Унковська Т.Є. Трансмiсійний механiзм монетарної полiтики в контекстi економічного зростання // Економіка і прогнозування. - 2004. - №2. – С. 89-100.
14. Корчагин О. Модели трансмиссионного механизма денежно-кредитной политики // Банковский вестник. – 2004. – № 11. – С. 40–44.
15. Вожжов А.П. О формировании банковской системой ресурсов экономического роста // Финансовые риски. – 2004. – № 1. – С.87–95.
16. Els P., Locarno A., Morgan J. and Villetelle J.-P. Monetary policy transmission in the euro area: What do aggregate and national structural models tell us? // ECB Working Paper № 94, December 2001.
17. Конурбаева Б.М. Модель трансмиссионного механизма Казахстана // Экономическое обозрение. Казахстан. – 2005. – № 4. – С. 2–20.
18. Каллаур П.В., Комков В.Н., Черноокий В.А. Механизм трансмиссии денежно-кредитной политики в экономике республики Беларусь // Белорусский экономический журнал. – 2005. – № 3. – С. 4–16.
19. Моисеев С.Р. Трансмиссионный механизм денежно-кредитной политики // Финансы и кредит. – 2002. – № 18. – С. 38–51.
20. Петрик О., Николайчук С. Структурна модель трансмісійного механізму монетарної політики в Україні // Вісник НБУ. – 2006. – № 3. – С. 12
21. Статистика // Національний банк України // www.bank.gov.ua.
22. Тулеуов О.А. Трансмиссионный механизм воздействия нетрадиционного (нестандартного) инструмента денежно-кредитной политики = количественного смягчения на экономическую активность // cipe.kz.
23. Основні показники діяльності банків України // Національний банк України // www.bank.gov.ua.
24. Науменкова С.В. Особенности влияния монетарных трансмиссионных механизмов на обеспечение воспроизводственных процессов в экономике // Вісник УАБС. – 2002.– №1. – С. 13–20.

25. Cour-Thimann, P., Winkler, B. (2013). The ECB's non-standard monetary policy measures the role of institutional factors and financial structure. Working Paper Series No 1528/April 2013. European Central Bank. 44 p.

26. Міщенко В. І. Удосконалення дії каналів трансмісійного механізму грошово-кредитної політики в Україні в умовах переходу до таргетування інфляції / В. І. Міщенко, С. В. Міщенко // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 1. - С. 421-428.

27. Безнощенко М. Еволюція грошово-кредитної політики України та перспективи переходу на режим таргетування інфляції / М. Безнощенко // Дослідження міжнародної економіки: Зб. наук. пр. — К.: ІСЕМВ НАН України, 2011. — № 2 (67). — С. 223-234. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

28. Вдосконалення координації грошово-кредитної та фіскальної політики [Текст] : інформ.-аналіт. матеріали / за ред. В. І. Міщенко, О. І. Кіреєва і М. М. Шаповалової ; Центр наук. досліджень НБУ. – К. : УБС НБУ, 2005. – Вип. 5. – 96 с. – Бібліогр. : с. 93-95.

29. Гроші та кредит [Текст] / М. І. Савлук та ін. ; за наук. ред. М. І. Савлука ; Київ. нац. екон. ун-т. – 6-те вид., переробл. і допов. – К. : КНЕУ, 2011. – 590 с. : рис., табл. – Бібліогр. : с. 583. – ISBN 978-966-483- 511-1.

30. Berg Claes, Inflation Forecast Targeting: The Swedish experience // Quarterly Review. – Sveriges Riksbank, 1999. – Vol. 3 – P.5.

31. Bernanke Ben Laubach, Thomas. Mishkin, Frederic S and Posen, Adam S. Inflation Targeting: Lessons from the international experience. – Princeton University Press, 1999. – 382p.

32. Mishkin Frederic Inflation Targeting in Emerging Market Countries // NBER Working Paper Series. – Cambridge: National Bureau of Economic Research, Mar. 2000. – P.12.

33. Міщенко В. І. Роль і функції монетарного трансмісійного механізму в забезпеченні цінової стабільності / В. І. Міщенко // Фінанси України. - 2015. - № 1. - С. 29-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_1_4

34. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
35. Аналіз ефективності монетарної політики Національного банку України. –К.: Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2016.
36. Петрашук М. М. Використання методів кореляційно-регресійного аналізу для моделювання рівня фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні / М. М. Петрашук. // Ефективна економіка. - 2013. - № 6.
37. Mishkin F. (1995), "Symposium on the Monetary Transmission Mechanism", The Journal of Economic Perspective, Vol. 9, pp. 3-10.
38. Швайко М. Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах / М. Л. Швайко // Соціальна економіка. - 2016. - № 1. - С. 82-86.
39. Глобальна економічна криза 2008–2010 років: світовий досвід та шляхи подолання в Україні: монографія / [В. П. Антонюк, С. С. Аптекарь, Н. А. Балтачєєва та ін.]; під заг. ред. В. І. Ляшенка. — Донецьк: ЮгоВосток, 2010. — 414 с.
40. 1. Outlook and Medium-Term Policies After the 2008 Crisis, IMF, March 6, 2009.
41. Лапко О. С. Подолання фінансової кризи через державне регулювання: світовий досвід та уроки для України / О. С. Лапко // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2009. - Вип. 11. - С. 413-425.
42. Лисенко Р., Ніколайчук С., Сомик А. Монетарний трансмісійний механізм в Україні. Аналіз дії трансмісійного механізму грошово-кредитної політики // Вісник НБУ. – 2007. – № 11. – С. 18–24.
43. Загарій В.П. Аналіз основних показників функціонування грошово-кредитної сфери економіки в Україні / В.П. Загарій // Вісник. – К.: КІБІТ, 2011. – Вип. 3. – С. 25-30

44. Коваленко В.В., Грошово-кредитна політика та її вплив на подолання структурних дисбалансів економіки України //Глобальні та національні проблеми економіки. - 2016. - №12. - С.445-449

45. Коваленко В.В. Вплив грошово-кредитної політики на економічне зростання в Україні / В.В. Коваленко / Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – № 1(18). – С. 9–14.

46. Дзюблюк О.В. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О.В. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 20–30.

47. Монетарний трансмісійний механізм в Україні: науково-аналітичні матеріали. – Вип. 9 / [В.І. Міщенко, О.І. Петрик, А.В. Сомик, Р.С. Лисенко та ін.] – К.: Національний банк України. Центра наукових досліджень, 2008. – 144 с.

48. Становление и развитие денежно'кредитной системы Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.listfinances.ru/lifias'225'1.html>.

49. Постанова Кабінету Міністрів України “Про реформу грошової системи України” від 8 листопада 1992 року.

50. Основні засади грошово-кредитної політики Національного банку України на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.

51. Панчишин С.М. Монетарна політика в Україні в умовах переходу до ринку /С.М. Панчишин, Н.О. Тушницький // Економіка України: десять років реформ. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – С.379-406.

52. Перконос І.Ю., Костина А.М. Переваги та недоліки використання норми обов'язкового резервування як інструменту грошово-кредитної політики// Макроекономічні аспекти сучасної економіки. – 2016. - №1(176).-С. 42-48

53. Науменкова С.В. Система регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн/ С.В. Науменкова, В.І. Міщенко: навчальний посібник. – К.:ЦНД НБУ, УБС НБУ. – 2010. – 170с.

54. Москвічова О.С. Рефінансування як одна з форм державного регулювання ринку кредитних послуг / О.С. Москвічова // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2013. – № 23. – С. 310–314 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://esj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/60.pdf>.

55. Положення про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України : постанова Правління НБУ від 13.07.2010 р. № 327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0540-10>.

56. Андрейків Т.Я. Особливості та основні напрями вдосконалення грошово-кредитної політики в Україні. – 2014. - С.229

57. Лютий, І. О. Банківські інститути в умовах глобалізації ринку фінансових послуг [Текст] : монографія / І. О. Лютий, О. М. Юрчук. – К. : Знання, 2011. – 357 с.

58. Полях С.С. Ефективність механізму рефінансування в умовах кризи банківської системи//Фінансовий простір. - 2016. - №2(22). – С.24-32

59. Постанова Правління Національного банку України від 18.02.1016 р. «Про затвердження Змін до Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи»

60. Кузьмак О. М. Шляхи вдосконалення механізму рефінансування в Україні / О. М. Кузьмак // Вісник НУВГП. – 2007. – № 3 (39). – С. 152–158.

61. Рефінансування для банків [Електронний ресурс] // Фінанси. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://finansy.in.ua/shho-takerefinansuvannya-i-navishho-vono-potribnobankam/>.